

Voornamelijk Oudenaarde in de twintigste eeuw

door

Johan TAELEMAN

en Nathalie VAN OVERWAELE

0. AANLOOP

Onder de titel „Sociolinguïstische aspecten van de persoonsnaamgeving” publiceerde Odo Leys in *Naamkunde* (jaargang 1976) een aantal interessante bedenkingen bij allerlei aspecten van de voornaamgeving in (het twintigste-eeuwse) Vlaanderen. Aangezien die bedenkingen de aanleiding vormden voor het verderop te bespreken (eigen) onderzoek, vatten we ze in deze aanloop samen.

Leys noemt de voornaam een ‘belangrijk sociaal fenomeen’ en de voornaamgeving het bij uitstek ‘sociaal-gevoelige domein van de taal’. De individuele naam vloeit voort uit een netwerk van sociale relaties, dat vooral op de volgende pijlers berust:

- (1) **sexe** (waarbij het interessant is op te merken dat heel veel vrouwelijke voornamen uit mannelijke afgeleid zijn, vaak door toevoeging van het diminutiefsuffix of de genitiefuitgang);
- (2) **bloedverwantschap** (cf. ook de geïnstitutionaliseerde familienaam en ook het ontstaan van allerlei vlei-en troetelnamen);
- (3) **het engere leef-en werkmilieu** (cf. vooral de creatie van allerlei onofficiële voornaamvarianten en bijnamen);
- (4) **het ideologische of mentale leefmilieu** (cf. de religie, de taalpolitieke opvattingen en zeker ook de culturele sfeer in de ruimste zin, o.a. de sfeer waarin men z'n vrije tijd doorbrengt en / of de interesses die men in die vrije tijd ontwikkelt);
- (5) **de socio-economische groepsvorming (sociale klasse)**, die vooral te maken heeft met beroep en opleidingsniveau en als zodanig niet los staat van de vorige twee factoren.

Leys vat ook nog de belangrijkste bevindingen samen uit een Leuvens project m.b.t. voornaamgeving in Vlaanderen. Dat project kreeg vorm via zes licentiaatsverhandelingen, die in zes verschillende plaatsen de voornamen uit de periode 1960-73 onderzochten. De conclusies luiden als volgt:

- (a) De drang naar vernieuwing in de voornaamgeving is in de jaren 1960 sterk toegenomen. Net als de overige cultuurverschijnselen

is ook dat fenomeen in een ware stroomversnelling terechtgekomen, het minst evenwel in de lagere klasse.

- (b) De bron en de motivering voor de naamkeuze varieert nogal van klasse tot klasse. Relatief nieuw is in alle geval dat de lagere klasse van nu af voor haar naamkundige vernieuwingen niet meer uitsluitend aangewezen is op navolging van de hogere klasse, maar via de massamedia (vooral TV) is ze in contact gekomen met een veel ruimere, soms vrij exotische wereld en voortaan noemt ze haar kinderen (ook) naar de 'vedetten' die die wereld bevolken. Terwijl de zgn. betere klassen een grotere voorkeur voor korte, Vlaams-aandoende namen manifesteren, geeft de lagere klasse vaker *totaal* nieuwe, zeldzame, en een tikkeltje exotisch klinkende namen.
- (c) De naamgevingsattitude van de ouders verschilt naargelang van de sexe: meisjes krijgen gemiddeld langere en klankrijkere voornamen.
- (d) Er is een tendens tot dalende meernamigheid waar te nemen. Ook in dit opzicht is de lagere klasse meer voor-dan achterhoede.
- (e) Sociale verschillen in de naamgeving worden doorkruist door regionaal variërende gewoontes.

Tot zover deze samenvatting van Leys' belangrijkste en in onze ogen interessantste bevindingen. Ze vormden de aanleiding tot een nieuw en in de tijd nogal wat ruimer opgezet onderzoek dat aan de RUGent als licentiaatsverhandeling door Nathalie Van Overwaele uitgevoerd werd onder leiding van Johan Taeldeman. De resultaten van dat onderzoek worden hieronder vrij uitvoerig beschreven en toegelicht. In een eerste inleidende paragraaf beschrijven wij kort de aard van en de werkwijze bij dat eigen onderzoek.

1. HET EIGEN ONDERZOEK : OPZET EN UITWERKING

De opzet was de (voor)naamgeving in het twintigste-eeuwse Oudenaarde te onderzoeken. Terwille van de uitvoerbaarheid dienden er evenwel twee beperkingen aangebracht te worden.

In de *ruimte* bleef het onderzoek beperkt tot de oude stad, het eigenlijke Oudenaarde van vóór de fusies (de 'parochies' Sint-Walburga, Pamel en Sint-Jozef). In de *tijd* hebben we ons per decennium beperkt tot de geboorten in het vierde en vijfde jaar. Tabel 1 geeft een overzicht van de aantallen.

	Jongens	Meisjes	Samen
1904 + 05	161	167	328
1914 + 15	132	120	252
1924 + 25	118	128	246
1934 + 35	122	114	236
1944 + 45	76	90	116
1954 + 55	100	86	186
1964 + 65	98	129	227
1974 + 75	98	82	180
1984 + 85	43	57	100
Totaal:	948	973	1.921

(TABEL 1)

Van elk kind dat als 'Oudenaardist' geboren werd, hebben we de volgende gegevens genoteerd:

1. de voorna(a)m(en) van het kind
2. het geslacht
3. de geboortedatum
4. de voorna(a)m(en) van beide ouders
5. het beroep van de vader.

Vier aspecten van de voornaamgeving zijn systematisch per 'decennium' onderzocht:

- (a) de frekwentie van de eerste voornaam
- (b) de taalsfeer / het taaltype waartoe de eerste voornaam behoort (b.v. bijbels, latiniserend, Frans, Nederlands / Vlaams, Engels, Scandinavisch, enz.)
- (c) het aantal voornamen per kind
- (d) de lengte (aantal syllaben) van de eerste voornaam.

Die vier aspecten werden telkens gecorreleerd met de factoren *sexe* en *sociale* klasse.

Een en ander gaf aanleiding tot een aantal inhoudelijke en technische problemen die we hieronder signaleren samen met de oplossing die ze in de loop van het onderzoek gekregen hebben.

(probleem 1): Naamtypes en -varianten

Met het oog op aspecten (a) en (b) leek het ons aangewezen om een aantal naamvormen als varianten van hetzelfde naamtype te beschouwen. Het gaat hier allereerst om vormen die enkel door de *spelling* (vaak inheems vs. uitheems) van elkaar verschillen:

b.v. Joseph / Jozef
 Emile / Emiel
 Eddy / Eddie
 Yvonne / Ivonne
 Carine / Karien
 Cathy / Kathy

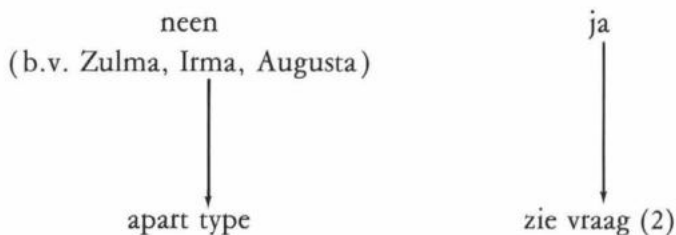
Voor het aspect naamfrequentie (= a) werden beide varianten samengenomen, maar niet (noodzakelijk) voor het aspect taalsfeer (= b). Gaat er met het spellingverschil ook een duidelijk verschil in *uitspraak* gepaard, dan spreken we van aparte types:

b.v. Léon > < Leo
 Robert > < Robrecht
 Henri > < Hendrik
 Carine + Karien > < Karen
 Cathleen + Kathleen > < Katelijne
 Peter > < Pieter > < Piet

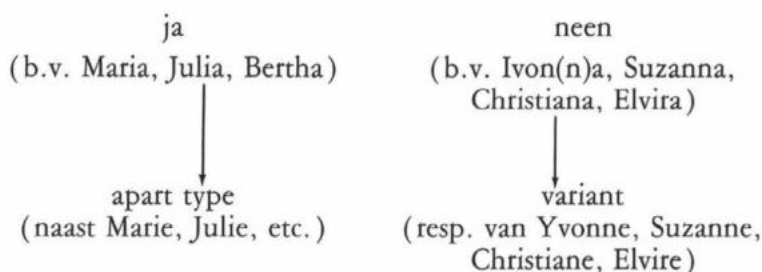
Een speciale behandeling vergden de (ogenschijnlijk) *verlatijnste* vormen: bij jongens die op *-us* (b.v. *Henricus*, *Marcellus*, *Georgius*) en uitzonderlijk op *-as* (b.v. *Andreas*, *Lucas*) en *-es* (b.v. *Johannes*), bij meisjes die op *-a* (b.v. *Ivona*, *Suzanna*, *Christiana*, *Yolanda*).

Aangezien bij de jongensnamen telkens ook de vorm zonder 'Latijnse' uitgang bestaat (b.v. *Henri* / *Henricus*, *Marcel* / *Marcellus*, *André* / *Andreas*) en dat 'Latijnse' wordeinde in de volksmond nooit gerealiseerd wordt, hebben we die latiniserende vormen als varianten beschouwd en niet als aparte types. Bij de meisjesnamen op *-a* hebben we twee categorieën onderscheiden: varianten en aparte types. Leidraad hierbij was het volgende algoritme:

(1) Komt naast de vorm op *-a* nog een andere vrouwelijke vorm (doorgaans op *-e*) voor?

(2) Wordt de eind -a in de volksmond (normaliter) uitgesproken?

Zoals al gezegd werd, zijn de varianten van elk naamtype wel apart geteld m.b.t. het aspect *taalsfeer*, maar voor het aspect *naamfrequentie* zijn alle varianten van een zelfde type samengenomen.

(Probleem 2): De berekening van het aantal voornamen

Zoals iedereen weet bestaan er ook samengestelde voornamen (b.v. *Marie-Josée*, *Marie-Thérèse*, *Anne-Marie*, *Jean-Marie*), die doorgaans als zodanig herkenbaar zijn door de aanwezigheid van een koppelteken of zelfs door aaneenschrijving (b.v. *Marianne*, *Pieterjan*). Tot aan de tweede wereldoorlog werd dat koppelteken echter zelden of nooit geschreven, zodat we ons hier voor het aantal voornamen (= aspect c) met een noodcriterium hebben moeten behelpen: als twee op elkaar volgende 'namen' een van de gestereotypeerde verbindingen met Marie- / Maria-en Anne- / Anna- vorm(d)en, hebben we ze als een samengestelde naam beschouwd (b.v. wel in *Cecile*, *Marie + Jeanne*, *Zulma* maar niet in *Germaine*, *Marie*, *Elodie*, *Elvire*).

(Probleem 3): De berekening van het aantal syllaben

Een probleem is hier dat tal van namen (vooral bij vrouwen) meer 'geschreven' syllaben bevatten dan er reëel uitgesproken worden. Enkele voorbeelden: *Yves* lijkt tweesyllabisch maar men zegt altijd [i:f] (dus monosyllabisch); *Antoine* bestaat ogenschijnlijk uit drie lettergrepen maar in de uitspraak (altijd [an'twan]) komen er maar twee voor. Hetzelfde geldt voor namen als *Alice*, *Claudine*, *Elvire*, enz. (resp. [a'lis], [klo.'din] en [[ε] l'vi:r]). Het probleem is nu dat niet alle voornamen op -es of -e die laatste 'schrijfsyllabe' in de (Oude-naardse) uitspraak verliezen: men zegt b.v. [hanɛ[s]] (= *Hannes*), [sɛrʒə] (= *Serge*), [irɛ:nə] (= *Irène*) en [luwi.zə] (= *Louise*). Aan-

gezien er hier dus geen waterdicht formeel criterium voorhanden was, hebben we ons gebaseerd op de uitspraak (van de *volle* naam!) in de 'beschaafdere' Oudenaardse volksmond. Enkele voorbeelden ter verduidelijking:

- Zonder de geschreven eindsyllabe: *Georges, Pierre, Ignace, Maurice, Philippe, Etienne, Jérôme*, etc.; verder alle vrouwelijke namen op *-elle* (b.v. *Gabriëlle, Isabelle*), *-ence* (b.v. *Florence*), *-ette* (b.v. *Juliette*), *-ice* (b.v. *Alice*), *-ique* (b.v. *Dominique*), *-ine* (b.v. *Aline*), *-ire* (b.v. *Elvire*), *-ite* (b.v. *Marguerite*), *-iane* (b.v. *Liliane*).
- Inclusief de geschreven (en soms uitgesproken) eindsyllabe: de vrouwennamen op *-aine* (b.v. *Germaine*), *-ène* (b.v. *Irène*), *-ange* (b.v. *Solange*), *-enne* (b.v. *Julienne*), *-ise* (b.v. *Louise*) en verder geïsoleerde gevallen als *Clothilde, Gertrude, Godelieve*, enz.
In deze gevallen wordt de eind [ə] doorgaans uitgesproken, maar wie echt 'voornaam' wil doen, kan ook hier de eind ə weglaten. De materie is hier dus enigszins registerbepaald¹.

(Probleem 4): De indeling in sociale klasse

Aangezien we ook (en zelfs vooral) wilden nagaan of bepaalde aspecten van de voornaamgeving correleren met het sociaal-economische milieu, hebben we geprobeerd de pasgeborenen in een aantal sociale klassen onder te brengen. Hiervoor hebben we ons gebaseerd op het (in de registers vermelde) beroep van de vader (vooral omdat voor de tweede wereldoorlog de meeste moeders niet uit gingen werken). Uit de beroepsnaam van de vader (b.v. spinner, politicagent, bakker, leraar, advocaat) probeerden we dan het soort arbeid, het arbeidsstatuut en ook het (vereiste) opleidingsniveau te achterhalen. Dat was zeker niet altijd gemakkelijk maar toch menen wij erin geslaagd te zijn een vrij consistente en consequente indeling in vijf klassen te maken:

- Klasse 1: handarbeiders / loondienst / lage scholing (b.v. wever, mijnwerker)
- Klasse 2: bedienden / loondienst / middelmatige scholing (b.v. rijkswachter, notarisklerk, postbediende)
- Klasse 3: kleine zelfstandigen / lage tot middelmatige scholing (b.v. bakker, kruidenier, meubelmaker, herbergier)

1. Uiteraard speelt hier ook een belangrijke geografische factor mee: Oudenaarde ligt in het 'Vlaamse' dialectgebied zonder apocope van \rightarrow (cf. *katte, diepe, zesse* in het appellatieve lexicon). Wie terzake een vergelijking zou willen maken met een oostelijker (b.v. Brabants) dialect, dient met een fundamenteel verschillend apocoperingsgedrag (b.v. [ire:nə] in Oudenaarde > [ire:n] in Brabant) rekening te houden.

Klasse 4: geestesarbeiders / loondienst / hoge scholing (b.v. leraar, ingenieur, verzekeringsdeskundige)

Klasse 5: zelfstandigen / hoge scholing (vaak 'vrije beroepen') (b.v. arts, advocaat, apotheker, bedrijfsdirecteur).

In wat volgt onderzoeken we allereerst de chronologische evolutie van de *naamtypes* (zie 2), vervolgens de *frequentie* van de voornamen (zie 3), het *aantal* voornamen (zie 4) en ten slotte de *lengte* van de eerste voornaam (zie 5).

2. CHRONOLOGISCHE EVOLUTIE VAN DE NAAMTYPES

Hieronder overschouwen we bondig per decennium (in feite: per twee jaar van elk decennium) de vigerende naamgevings*modes*: we proberen uit te maken naar welke ideologische, mentale en politieke *leefsfeer* de namen verwijzen en tot welk *taaltype* ze behoren.

2.1. 1904-1905

Dat de frekwentste voornamen hier *Joseph* (10x) en *Maria* (x10) zijn, verraaft al meteen de twee belangrijkste tendenzen:

- (a) De meeste voornamen zijn duidelijk in de *christelijke* en meer bepaald katholieke sfeer te situeren (cf. ook Michel, André, Theophiel, Petrus, Anna, Marie, Rachel, Magdalena).
- (b) Er is een ruim overwicht ($\pm 70\%$) van *Franse* namen en / of namen die door hun spelling Frans lijken (b.v. de Bijbelse naam *Joseph*). Die tendens is iets sterker bij *jongensnamen* (b.v. *Joseph, Michel, Albert, Gaston, Georges, Louis, Maurice, André, Emile, Leon*) dan bij *meisjesnamen* (b.v. *Alice, Gabrielle, Yvonne, Marie, Jeanne, Germaine, Adrienne*).

Onder die 'Franse' namen troffen we in alle sociale klassen nogal wat excentriciteiten aan: b.v. *Hilloné, Irené, Adelaar, Adeline, Estelle, Palmyre*, enz.

Wat de sociale distributie van die 'Franse' namen betreft, constateren we een hoge score in de vijf onderscheiden klassen met aan de top klasse 5 (hooggeschoolde zelfstandigen) en onderaan klasse 1 (laaggeschoolde handarbeiders) (resp. $\pm 80\%$ en $\pm 60\%$).

In dit decennium scoren ook de *verlatijnste* namen / naamvarianten (cf. supra) vrij hoog ($\pm 15\%$). Het talrijkst zijn de meisjesnamen op (niet als zodanig uitgesproken) *-a* (b.v. *Ivona, Magdalena, Joanna, Susanna, Georgetta, Leonia, Philomena*). Bij de jongensnamen is er (zeldzamere) latinisering op *-us* (b.v. *Albertus, Georgius*,

Mauritius, Norbertus, Leopoldus) en af en toe op *-as* (*Andreas*) en *-es* (*Jo(h)annes*).

Deze latinisering zijn, vooral bij de meisjes, het frekwentst in de laagste klasse en in de lagere middenklasse.

Op de derde plaats moeten we een kleine minderheid (amper 10 %) van Nederlandse of als Nederlands aangevoelde namen vermelden. Het gaat hier om jongensnamen als *Jan, Frans, Karel, Ivo* en *Pieter*; de meisjesnamen eindigen meestal op een uitgesproken *-a*: *Anna, Elza, Bertha, Emma, Martha*.

Toen al kwam dit soort namen het frekwentst voor in klasse 4 (hooggeschoolde werknemers), terwijl de sterk verfranste klasse 5 (hooggeschoolde zelfstandigen, o.a. vrije beroepen) de staartpositie innam.

2.2. 1914-1915

Het is nu oorlogstijd, maar afgezien van de top van de frekwentlijst heeft dat geen zware terugslag op de voornaamgeving. In een patriottistische reflex noemen de Oudenaardisten hun zoon nu bij voorkeur *Albert* (liefst 32 keer = 24 % van alle mannelijke baby's) en voor een dochter wordt het vaakst de naam *Elisabeth* (x12) bedacht. Voor het overige zien we echter weinig verschuivingen en vernieuwingen.

- Het ruime overwicht van de Franse of Frans uitziende namen duurt verder (ongeveer 2/3 van het totaal). Het enige verschil is dat men sommige namen nu al meer een vernederlandste spelling gaat geven: tegenover *Joseph* (x2) vinden we al vaker *Jozef* (x5), *Alfons* komt in de plaats van *Alphonse*, enz. Qua sociale distributie moeten we toch iets merkwaardigs signaleren: naast klasse 5 (= de grotendeels verfranste hogere burgerij) verschijnt nu klasse 1 (= laag geschoolde handarbeiders) als koploper in het geven van Franse namen. Verantwoordelijk hiervoor is vooral dat in de lagere klasse(n) het vaakst de naam *Albert* gegeven werd.

- De verlatijnste namen dalen lichtjes ($\pm 10\%$), het meest echter bij de mannen (enkel nog *Norbertus, Andreas, Jacobus, Joannes* en *Marcus*), want bij de meisjes scoren zulke ('kleurrijke') namen op *-a* nog behoorlijk ($\pm 15\%$) (b.v. *Maria, Josepha, Suzanna, Yolanda*).

-De 'Nederlandse' namen / naamvarianten zijn lichtjes gestegen tot een goeie 10% (o.a. met 'nieuwe' namen als *Leo, Albrecht, Hendrik, Hilda* en *Gertrude*), maar blijven volledig afwezig in de hoogste sociale klasse.

2.3. 1924-1925

Met de oorlog is ook de patriottistische naamgevingsreflex weggeëbd. Koplopers zijn weer *Joseph / Jozef* (x8) en *Maria* (x7) en daarmee lijkt het oude patroon helemaal hersteld. De christelijk geïnspireerde namen voeren inderdaad weer de boventoon.

De 'Franse' namen / naamvarianten blijven ook ruim op kop ($\pm 70\%$) met goede scores voor o.a. *Julien, Paul, André, Henri, Louis, Simonne, Jeanne, Yvonne, Germaine, Denise*, enz. De latiniserende varianten zijn weer wat dieper weggezakt (naar 4%): geen enkele meer bij de jongens en nog slechts vijf bij de meisjes (*Christina, Diana, Elvira, Monica* en *Yolanda*). Ook de 'Nederlandse' namen / naamvarianten verschuiven niet spectaculair maar dan wel in positieve zin (naar ongeveer 15%). Dat gaat echter (voorlopig) niet gepaard met een echte verruiming van de Ndl. namenvoorraad (enkel *Hedwig, Godelieve* en *Cathelijne* komen erbij). Verder verschijnen er voor het eerst enkele Engelse namen (*Willy, Jimmy, Jenny*), wellicht o.a. uit sympathie voor onze bevrijder.

Ogenschijnlijk is er dus nauwelijks wat veranderd, tot we de sociale distributie van de voornamen gaan bekijken! Tot nog toe was klasse 5 (de hogere burgerij met hooggeschoolde zelfstandigen) de koploper in het geven van 'Franse' namen die tegelijk erg weigerachtig stond tegenover 'Nederlandse' namen. Nu echter scoort die klasse het hoogst ($\pm 20\%$) voor namen van dat laatste taaltype, zelfs drie keer zo hoog als klasse 4 (hooggeschoolde werknemers), die vóór de eerste wereldoorlog nochtans het vaakst 'Nederlandse' namen gaf (en dat ook na de tweede wereldoorlog zal doen). Het lijkt er wel op dat de hoogste klasse na een langdurig misprijzen voor elke uiting van Vlaamsvoelendheid plots naar een spitspositie in het vervlaamingsstreven is opgerukt. Dat zal wel te maken gehad hebben met de werking van socio-culturele verenigingen als Davidsfonds, Willemsfonds, Algemeen Nederlands Verbond e.d., waarvan de leiding vaak precies aan mensen uit klasse 5 toevertrouwd werd. Ook de strijd voor de vernederlandsing van het hoger onderwijs (1930: R.U.Gent) kan precies in die klasse emancipatorisch gewerkt hebben.

2.4. 1934-1935

De meest voorkomende namen (*Marc, Jacques, Fernand, Luc, Paul, Robert, Roger, Christiane, Jacqueline, Jeannine, Maria, Mariette, Monique*) zijn weer trendsetters voor het hele namenbestand van die periode. Allereerst zien we dat de sterke christelijke inslag duidelijk afgezwakt is. Qua taalsfeer moeten we nog altijd een ruime, nauwelijks verminderde dominantie (ongeveer $2/3$) van Franse

en / of Frans uitziende voornamen signaleren. Qua sexe zijn ze nu ongeveer gelijk gespreid (bij de meisjes vooral veel namen op *-ine*). De Nederlands aandoende namen (o.a. de in oorsprong Franse varianten *Marc, Luc* en *Paul*, maar ook 'nieuwelingen' als *Herman, Hugo, Joris* en *Beatrijs*) zijn nu duidelijk de tweede groep (15 à 20 %) geworden. Verder zijn er nog een paar restantjes van latinisering (*Livinus, Christiana, Lydia* en *Regina*), enkele Engelse namen (*Rudy, William, Willy* en *Nelly*), een paar Duits aandoende voornamen (*Carl, Walther, Wilfried*), een Spaanse *Carlos* (burgeroorlog?) en een Skandinavische *Astrid* (onze toenmalige koningin).

Op het vlak van de sociale distributie zien we dat de Franse namen vooral naar de lagere-en middenklasse afgedaald zijn (cf. echt gepopulariseerde namen als *Robert, Roger, André, Jean, Jacqueline, Jeanine, Mariette*, enz.). Bij de 'Nederlandse' namen is de bedienendeklasse nu koploper (ongeveer 25 %), gevolgd door de hogere klasse. De Duitse namen zijn een hoge-klassefenomeen.

2.5. 1944-1945

Illustratief voor de naamgeving tijdens het laatste oorlogs-en het eerste bevrijdingsjaar zijn alweer de frekwentste namen: *Luc, Jean-Pierre, Jacques, Eric / Erik, Etienne, Jozef, Marc, Paul, Roger* bij de jongens en *Monique, Christiane, Marie-Jeanne, Nicole, Cécile, Christine, Marie-Thérèse, Micheline* en *Jenny* bij de meisjes.

Absoluut dominant (ongeveer 2 / 3) blijven de 'Franse' namen, maar in tegenstelling tot vroeger (cf. o.a. 1904 / 1905) worden de meeste nu aan meisjes gegeven (9 van de 10 frekwentste meisjesnamen zijn duidelijk Frans). Voortaan en tot vandaag zal de hoogste sociale klasse hierin toonaangevend zijn. Opvallend is ook nog het relatief grote aantal Franse dubbelnamen: *Jean-Pierre, Jean-Marie, Marie-Jeanne, Marie-Thérèse, Anne-Marie, Marie-Christine* en *Marie-Paule*.

De 'Nederlandse' namen zijn eigenaardig genoeg weer wat teruggezaakt tot ongeveer 10 %. Gaf men er in het eerste bevrijdingsjaar de voorkeur aan niet al te veel vlaamsgezindheid te laten blijken? Wie zulke namen (o.a. *Hugo* en *Hildegarde*) toch geeft, komt vooral uit de hogere klassen en past die vooral op jongens toe (cf. *Luc* en *Marc* in de top-tien).

Daartegenover stond een behoorlijke stijging (ongeveer 12 %) van de Angelsaksisch aandoende namen (b.v. *Eddy, Danny, Franklin, Freddy, Jim, Patrick, Betsy, Conny, Daisy* en *Katy*), die bijna uitzonderingsloos in de lagere klasse gegeven werden. Misschien zijn ook de Slavische namen *Ivan, Nadia* en *Sonja* in dezelfde bevrijdingsroes gegeven.

Verder zijn er nog een paar verlatijnste meisjesnamen (*Georgina*, *Lydia* en *Regina*) en de succesrijke Skandinavische jongensnaam *Eric / Erik*, o.i. vooral onder invloed van een van de eerste populaire strips ('Erik de Noorman').

2.6. 1954-1955

Ter verkenning van het naamgevingsklimaat kunnen hier alweer de frekwentste jongens- en meisjesnamen dienen: enerzijds *Patrick* (x11), *Luc*, *Jean-Pierre*, *Johan*, *Paul*, *Philippe*, *Frank*, *Mark* en anderzijds *Carina / Carine*, *Nadine*, *Rita*, *Ingrid*, *Linda*, *Marleen* en *Martine*.

Voor het eerst in de 20e-eeuw is het aandeel van de 'Franse' namen flink teruggelopen (tot ongeveer 50 %). De regressie is vooral voelbaar bij de jongensnamen. Complementair hiermee is een behoorlijke stijging van de Nederlands aandoende namen (tot 20 à 25 %), vooral bij de jongens (cf. de 'evergreens' *Jan*, *Piet*, *Frans* en de 'nieuwere' types *Dirk*, *Joos*, *Lieven*, *Johan*, *Steven*, *Hendrik*, *Erwin*, *Gommaar*), maar toch ook enigszins bij de meisjes (cf. *Kathelijn(e)*, *Marleen*, *Lutgart*, *Machteld*, *Marijke* en eventueel ook *An*). Voortaan zal klasse 4 (hoog geschoolde werknemers, intellectuelen) qua vernederlandsing het voortouw nemen. Ook de Angelsaksische namen nemen nog duidelijk toe tot ruim 20 % (b.v. ook *Danny*, *Johnny*, *Maggy*), vooral in de arbeidersklasse maar ook bij de kleine middenstand. Het restant wordt gevormd door Spaans / Italiaanse (meisjes)namen als *Anita*, *Marina*, *Rosina* en *Rosita* (weer vooral lagere klasse), een Skandinavische (*Ingrid*), een Poolse (*Zeno*) en één Duitse naam die al gauw een Nederlands cachet gekregen heeft (*Peter*).

Ik meen hier ook al de prille voortekenen te zien van een tendens die pas een tiental jaren later heel sterk zal doorbreken, nl. dat men z'n kinderen gaat noemen naar een of andere 'profane' beroemdheid (mediafiguren, filmsterren, sportlui, enz.). M.i. hebben de drie Oudenaardse *Ingrid*'s iets te maken met de toen overbekende filmactrice Ingrid Bergman, de drie *Marleen*'s eventueel met Marlène Dietrich en de eerste Brigitte mogelijk met het ontluikende talent van Brigitte Bardot.

2.7. 1964-65

De frekwentste voornamen zijn (ook nu weer) zo representatief voor de naamgevingspraktijk in de jaren 1960, dat ik ze hier opsom: *Peter* (x8), *Dirk* (x7), *Frank* (x6), *Koen* (x5), *Kurt* (x5) en *Xavier* (x5) voor de jongens en *An(n)* (x13), *Katrien* (x6), *Anne-Marie* (x5), *Caroline* (x5), *Hilde* (x5) en *Sabine* (x5) voor de meisjes.

Het opvallendst zijn hier de vele korte (éénlettergrepige) namen (vooral bij de jongens) en het wegvallen van de religie als inspiratiebron bij naamgeving. Qua taaltype zetten de in het vorig decennium geconstateerde tendenzen zich verder door.

- De 'Franse' namen scoren nog slechts 35 % (percentage duidelijk hoger bij de meisjes dan bij de jongens).

- De 'Nederlandse' namen zijn (weer) sterk toegenomen en scoren even hoog als de 'Franse'. We constateren ook een zekere vernieuwing in dit inheemse namenbestand (o.a. *Bart, Bruno, Geert, Hans, Joost, Wim, Katrien*, (vroeger *Catherine*), *Hilde, Adelheid, Els, Geertrui, Greet, Hendrika, Lieve* en *Mieke*). Vooral bij de jongens valt op dat ze bij voorkeur monosyllabisch zijn (zie hfst.5).

- De Engelse namen (nu ook *John, Stephen, Brenda, Nancy* en *Peggy*) houden stand op een kleine 20 % en blijven vooral in de arbeidersklasse populair, waar ze doorgaans op z'n Nederlands uitgesproken worden (b.v. [nansi] = Nancy, [p egi] = Peggy).

Voor het overige zijn er nog een paar Duitse jongensnamen (*Peter, Karl, Kurt* en *Werner*), een toenemend aantal Skandinavische meisjesnamen (*Ingrid, Astrid, Gudrun, Inge, Ingeborg* en *Kristin*) en Italianiserende meisjesnamen als *Claudia, Gina* en... *Titania*.

De ontchristelijking van de voornamen en de naamgeving naar 'profane' beroemdheden zet zich steeds verder door. Duidelijke voorbeelden zijn *Ali* (een jongensnaam in een autochtoon gezin, naar de nieuwe naam van de tot de islam bekeerde bokser Cassius Clay), *Gina* naar de filmster Gina Lollobrigida, *Brenda* naar het tienerzangeresje Brenda Lee, *Claudia* naar de Italiaanse actrice Claudia Cardinale, *Françoise* naar het Franse zangeresje Françoise Hardy, *Nancy* naar de zingende dochter van Frank Sinatra en *Peggy* eventueel naar alweer een zangeres Peggy Lee of naar de beroemde Peggy Sue uit de gelijknamige song van Buddy Holly. Die praktijk deed zich vooral in de lagere klasse voor, maar was ook bij de hogere niet onbekend. Alleen ging men daar de namen eerder putten uit de 'grote' cultuur: zo b.v. *Gudrun* (een flamingantische naam naar het gelijknamige drama van A.Rodenbach) en *Titania* (een personage uit de middeleeuwse sage van de elfenkoning Oberon).

2.8. 1974-1975

We beginnen deze paragraaf weer met een opsomming van de frequentste (en ook erg typische) voornamen: *Jurgen* (x6), *Christophe / Kristof* (x6), *Gunt(h)er* (x4), *Bart* (x3), *David* (x3), *Frederik* (x3), enz. bij de jongens en *Cindy* (x6), *Inge* (x4), *Sophie / Sophie* (x4), *Veerle* (x4), *Nathalie* (x3) en *Nele* (x3) bij de meisjes.

- Duidelijk de grootste groep (ongeveer 45 %) vormen de 'Nederlandse' namen. Bij de jongens zijn ze meestal nog erg kort (b.v. *Bart, Bram, Koen, Henk, Stijn, Tom, Wim*) maar er komen ook al een paar langere retro-namen voor (b.v. *Frederik, Pieter*). Bij de meisjes zijn de Ndl. namen minder talrijk maar vaak langer (b.v. *Veerle, Nele, Katrien, Kristien* naast *Els, Greet, Leen, Lies*, enz.). Qua sociale distributie vinden we deze endogene namen vooral in de hoogste klassen en het minst bij de arbeiders.

- Op de tweede plaats (met ongeveer 25 %) komen nog steeds de 'Franse' namen. Niet zozeer bij de jongens (enkel *Christophe, Dominique, Jean-Marie, Olivier, Pierre, Vincent* en *Yves*) maar wel bij de meisjes (b.v. *Sofie, Nathalie, Stefanie, Isabelle, Severine, Sylvie, Valerie*, enz.) treffen we ze nog frekwent aan; bij de meisjes zijn ze zelfs bijna even courant als de Ndl. namen. Ook hier vinden we de arbeidersklasse helemaal achteraan en de hogere klassen vooraan.

- De Engelse namen gaan lichtjes achteruit (nog ongeveer 15 %) maar er is enige vernieuwing; b.v. *Charly, Ernie* en *Nick* bij de jongens, *Cindy, Vanessa, Ellen, Gwenda, Leslie, Linsy, Vicky* en *Wendy* bij de meisjes. Namen als *Cindy, Vanessa, Leslie* en *Wendy* zijn vermoedelijk via (vertaalde) triviaalliteratuur naar Vlaanderen doorgedrongen. Deze Engelse namen blijven op de eerste plaats een lagere-klassefenomeen.

- De Duitse namen zitten dan weer enigszins in de lift (een kleine 10 %), meer bij de jongens (*Jürgen, Günther, Kurt* en zelfs *Bernd* en *Dieter*) dan bij de meisjes (*Elke, Heidi* en *Ilse*). Ze zijn niet erg klassegebonden.

Er blijven dan nog ongeveer 5 % Scandinavische namen (waaronder nu ook de jongensnamen *Sven, Björn* en *Jens*), een groepje van 'exotische' namen (*Giovanni, Lorenzo, Anja, Joni, Katja* en *Mariska*) en enkele 'nieuwe' Bijbelse namen (*David, Emmanuel, Samson, Eva, Sara*). De 'exotische' namen zijn duidelijk een lagere-klassefenomeen, terwijl de Scandinavische en vooral de Bijbelse namen veeleer in de hogere klassen gegeven worden. De 'exotische' namen lijken ons vooral verklaarbaar als een reactie tegen de erg 'soberere' inheemse (meisjes)namen van één lettergreep (die het hoogst scoorden in de hogere klassen); ze zijn ook in zekere mate de uitdrukking van een groeiende lowerclasscultuur via de populaire media, waarin sportfiguren (cf. *Lorenzo*) en zangers / zangeressen (cf. *Anja*) een hoofdrol spelen. De revival van (voorheen in Vlaanderen zelden of nooit gebruikte) bijbelnamen is o.i. op de eerste plaats een uiting van een nieuw christelijk zelfbewustzijn bij gelovigen uit de 'betere' klassen.

2.9. 1984-1985

Aangezien hier geen enkele voornaam meer dan vier keer scoort (max.: *Jonas*: x4), heeft het geen zin meer om de courantste namen op te sommen.

- De 'Nederlandse' namen zijn (relatief) nog frekwenter geworden ($\pm 50\%$), vooral bij de jongens (ruim 60%). We vinden hier weer de stilaan 'klassieke' monosyllaba (b.v. *Dries, Jan, Jo, Sam, Stijn, An, Fien, Greet, Leen, Lies*) maar in toenemende mate ook langere namen die vaak een tikkeltje plechtig / archaisch aandoen (b.v. *Andries, Floris, Jan-Baptist, Jasper, Joris, Wouter, Steven*, die allemaal in vroegere eeuwen courant voorkwamen in Vlaanderen, cf. patronymische familienamen als *Andries(sen), Jaspers / Jespers, Joris(sen), Wouters, Stevens*). Vooral de laatste soort Ndl. namen zijn typisch voor de hogere klassen (meer bepaald intellectuelen), terwijl de monosyllaba nu ook volop in de lagere klassen zijn doorgedrongen.

Er komen nu ook meer Ndl. diminutievormen voor (enkel bij meisjes): *Liezelotje, Maaïke, Mieke* en *Tieneke*.

- De Franse namen blijven op ongeveer 25% gefixeerd. Er zijn echter aanzienlijke verschillen tussen jongens (amper 5 verschillende naamtypes: *Cédéric, Frédéric, Jannick, Olivier* en *Yves*) en meisjes (ruim 20 verschillende namen, vooral op *-ie* en *-ine*). De Franse namen zijn nauwelijks nog klassegebonden, hoewel de zelfstandigen met een hoge opleiding toch nog koploper blijven.

Voor het overige noteerden we nog ongeveer 10% Engels geïnspireerde namen, waaronder tal van 'nieuwe' (b.v. *Davy, Glenn, Kenneth, Kevin, Debby, Evy* en *Jennifer*), een heel beperkt aantal Duitse (vooral *Elke*) en Skandinavische (vooral *Sven*), een vijftal 'exoten' (*Angelo, Daphne, Jenda, Maja* en *Melissa*) en een gestaag groeiend aantal Bijbelse namen (cf. *David, Joachim, Jonas, Matthias, Debora(h)* en *Ruth*). Sociaal is de laatste groep vooral in 'hogere' christelijke sferen te situeren, de 'exoten' treffen we nu ook in de intellectuelere kringen aan (cf. *Daphne* en *Maja* vs. 'lager' *Angelo* en *Jenda*), terwijl de Engelse namen nauwelijks 'hogerop' raken.

Naast de Bijbel blijven allerlei vormen van ('hogere' en 'lagere') profane cultuur dienen als inspiratiebron: de Griekse mythologie voor *Daphne* en *Melissa*, de 'grote' literatuur voor *Floris* en *Eline* (cf. *Eline Vere* van Couperus), pulpliteratuur voor namen als *Angélique, Brenda, Wesley*, enz., kinderliteratuur voor *Maja*, film en popmuziek voor *Monia* (Duitse schlager), *Isabelle* (~Isabelle Adjani?) en *Caroline* (vaak in popliedjes), de sport voor *Jannick* (~Yannick Noah), *Kenneth* (~Kenneth Dalglish / Kenneth Brylle), *Kevin* (~Kevin Keegan maar ook de popzanger Kevin Coyne), *Björn* (~Björn Borg), enz.

Het zal echter uit deze tentatieve voorbeelden meteen ook wel duidelijk worden dat in deze tijden van massamedia en massacommunicatie de potentiële inspiratiebronnen voor naamgeving zich zinderogen vermenigvuldigen, waardoor het steeds moeilijker wordt om die concreet na te trekken. Vandaar dat het o.i. de moeite zou lonen om voor de jongste generaties bij de ouders ook motiefonderzoek te verrichten. Daarbij zal dan misschien blijken dat nogal wat (van de gestudeerde) ouders gewoon één van vele voornamenantologieën ter hand genomen hebben en daar een intuïtieve keuze uit gemaakt hebben. Maar ook dat (nl. de absolute ongebondenheid tegenover familietradities, enz.) is dan weer erg de moeite waard om te weten.

3. EVOLUTIE VAN DE VOORNAAMFREKWENTIE

Per (twee jaar van elk) decennium en per sexe hebben wij ook de voornaamfrequentie berekend. Die bekom je door het aantal geboortes te delen door het aantal verschillende namen die gegeven zijn. Een voorbeeld: in 1904/1905 werden er in Oudenaarde 167 meisjes geboren en die werden met 65 verschillende namen bedacht. Dat betekent dat de gemiddelde voornaamfrequentie bij meisjes toen 2,57 bedroeg.

Dit aspect is interessant omdat we eruit kunnen opmaken in welke mate de voornaamgeving aan stereotypering of individualisering toe was / is.

Globaal gingen we uit van de verwachting dat de voornaamfrequentie continu zou dalen, en wel om de volgende redenen:

- (1) het loslaten van oude familietradities (ook in de naamgeving) gaat gepaard met een toenemend (streven naar) individualisme;
- (2) door de mondialisering van de leef-of toch de kenniswereld komt er ook een breder namenspectrum ter beschikking te staan, net in een periode dat er steeds minder kinderen geboren worden;
- (3) vanaf ongeveer 1970 zijn ook de oude naamgevingscodes steeds minder strikt toegepast², hetgeen de deur openzette voor allerlei 'wilde' naamgevingsexperimenten.

Toch geeft de realiteit een minder rechtlijnige evolutie te zien (zie Tabel 2).

2. Pas in 1987 zijn bij wet allerlei vroegere restricties op de voornaamgeving opgeheven.

	Jongens	Meisjes
1904 + 05	(161 : 77) = 2,09	(167 : 65) = 2,57
1914 + 15	(132 : 66) = 2,00	(120 : 55) = 2,18
1924 + 25	(118 : 62) = 1,50	(128 : 68) = 1,88
1934 + 35	(122 : 69) = 1,77	(114 : 63) = 1,80
1944 + 45	(76 : 40) = 1,87	(90 : 59) = 1,53
1954 + 55	(100 : 55) = 1,83	(86 : 52) = 1,66
1964 + 65	(98 : 48) = 2,04	(129 : 72) = 1,80
1974 + 75	(98 : 57) = 1,73	(82 : 54) = 1,53
1984 + 85	(43 : 29) = 1,48	(57 : 46) = 1,24
(TABEL 2)		

De dalende tendens wordt duidelijk even onderbroken in de jaren 1964 / 65, vooral dan bij de jongensnamen, die weer op het frekwentieniveau van vóór de eerste wereldoorlog komen (meer dan 2,00). Tabel 3 geeft cijfermatig weer wat er toen (niet) gebeurd is.

Verschillende jongensnamen					
1954 + 55		1964 + 65		1974 + 75	
	bewaard	24		20	
		+		+	
55		24	nieuw	37	nieuw
	weg	48	bewaard	57	
	31		weg		28
(TABEL 3)					

In 1964 / 65 zijn maar de helft van de jongensnamen nieuw (= relatief trage vernieuwing), terwijl in 1974 / 75 bijna 2 / 3 van het (jongens)namenbestand vernieuwd is. In feite is het volgende gebeurd: (°) Tussen 1954 / 55 en 1964 / 65 zijn zeer veel 'oude' namen van het 'Franse' type afgestoten (b.v. *Alex, André, Antoine, Fernand, Jean-Marie, Jean-Pierre, Jean-Paul, Jacques, Louis, Lucien, Maurice, Omer, Serge* en *Thierry*) en dat is te weinig gecompenseerd door innovaties in het bestand van (korte) 'Nederlandse' en 'Duitse' namen (enkel *Bart, Bruno, Geert, Hans, Jo, Joost, Karl, Kurt* en *Wim*), die gemiddeld dan ook een hoge frekwentie haalden.

- (°) Tussen 1964/65 en 1974/75 zet de vernieuwing zich in twee richtingen steviger door: veel meer 'Vlaamse' namen (o.a. *Bert, Bram, Gert, Giel, Henk, Jeroen, Lieven, Piet, Stijn, Tom*) en veel meer 'exotische' namen (b.v. *Bernd, Björn, Dieter, Ernie, Giovanni, Günther, Jens, Jord, Jürgen, Lorenzo, Samson, Sven* en *Tim*).

In feite mogen we dus stellen dat er zich tussen 1955 en 1975 in twee opzichten en fazen een echte ommekeer voorgedaan heeft: in de vroege jaren '60 worden vooral de 'oude gewaden' afgelegd en aan het einde van de jaren '60 het begin van de jaren '70 komt de grote vernieuwing, net als in zovele andere domeinen van het maatschappelijk leven. Sedertdien heeft de individualisering / mondialisering van de naamgeving zich steeds sneller doorgezet.

Een laatste frappante constatering heeft betrekking op de frequentie van jongens-vs. meisjesnamen: tot de eerste wereldoorlog is er minder afwisseling (en dus een hogere frequentie) bij de meisjesnamen, na de tweede wereldoorlog zijn de verhoudingen omgekeerd: meisjesnamen hebben een lagere frequentie en dus duidelijker een hogere graad van individualisering. Over die evolutie kunnen we breedvoerig speculaties gaan opbouwen, maar het lijkt ons op de eerste plaats de emanatie van het feit dat vrouwen in de loop van de 20e eeuw in onze westerse geïndustrialiseerde maatschappij(en) een steeds duidelijker 'gezicht' hebben gekregen. M.a.w. vrouwenemancipatie weerspiegeld in een toenemende individualisering van hun voornamen.

4. HET AANTAL VOORNAMEN (PER KIND)

Tabel 4 biedt een globale voorstelling van het aantal voornamen dat in de loop van de 20e eeuw in Oudenaarde gegeven is. Gemiddeld kreeg elk Oudenaards kind 2,65 voornamen. Bijna de helft (48,2 %) kreeg de 'klassieke' drie voornamen (doorgaans de eigen naam en die van peter + meter). Daarop volgt een ruime groep (32,3 %) met twee namen. Ruim 10 % kreeg vier namen en 7 % moest het met één naam stellen. De kinderen met vijf of zes namen vormden maar een heel kleine fractie (1,1 %).

globaal aantal voornamen										
aantal namen	1904 /05	1914 /15	1924 /25	1934 /35	1944 /45	1954 /55	1964 /65	1974 /75	1984 /85	TOTAAL(%)
1	6	12	12	5	7	4	20	49	24	135 (7%)
2	154	119	93	70	54	43	40	41	17	631 (32,3%)
3	140	104	109	125	80	115	115	83	55	926 (48,2%)
4	41	12	34	39	21	28	20	6	5	206 (10,7%)
5	1	7	4	3	2	1	-	1	1	20 (1%)
6	-	2	1	-	-	-	-	-	-	3 (0,15%)
gemid.	2,64	2,56	2,70	2,86	2,74	2,84	2,69	2,27	2,43	2,65

(TABEL 4)

Op de tijdsas zien we geen spectaculaire schommelingen behalve tussen 1964/65 en 1974/75, wanneer het gemiddelde aantal namen 0,42 eenheden daalt. In die periode gaat men dus niet alleen kortere (zie hfst. 2) maar ook minder voornamen geven (cf. ook Leys, 1976). Die trend lijkt al wat afgezwakt in de jaren '80, maar toch zijn de laatste twee decennia samen goed voor meer dan de helft van de eennamige kinderen.

Gemiddeld (en ook wel per decennium) hebben jongens en meisjes ongeveer hetzelfde aantal voornamen gekregen. De verschillen zijn zo miniem en onsystematisch dat het werkelijk niet de moeite loont er nader op in te gaan.

De factor 'sociale klasse' daarentegen bleek des te relevanter. Tabel 5 leert ons dat gedurende de hele 20e eeuw het aantal voornamen hoger lag naarmate het sociaal niveau steeg.

aantal voornamen per sociale klasse										
namen	1904 /05	1914 /15	1924 /25	1934 /35	1944 /45	1954 /55	1964 /65	1974 /75	1984 /85	gemiddeld
klasse 5	3,46	3,85	3,78	3,74	3,22	3,42	3,05	2,80	2,64	3,33
4	3,45	3,30	3,53	3,00	3,33	3,10	2,90	2,18	2,89	3,11
3	2,80	2,73	2,77	2,95	2,82	2,96	2,78	2,66	2,46	2,77
2	2,83	2,76	2,91	3,24	2,08	3,05	2,82	2,39	2,75	2,76
1	2,34	2,29	2,28	2,55	2,55	2,66	2,49	2,00	1,68	2,31

(TABEL 5)

Gemiddeld bedraagt het verschil tussen de hoogste klasse (kl.5 = zelfstandigen met een hoge opleiding) en de laagste klasse (kl.1 = handarbeiders met een lage opleiding) precies één naam. Het aantal voornamen is dus (in Oudenaarde) gedurende de hele 20e eeuw een sociaal merkteken geweest, het sterkst vóór de tweede wereldoorlog en in recente tijden (de jaren '80) weer meer dan in de voorafgaande decennia met een sterkere tendens tot egalisering.

Het lijkt ons overigens wel de moeite waard erop te attenderen dat de tendens naar meer nivellering (vanaf de jaren 1950) niet neerkwam op navolging van de hogere klasse door de lagere, maar op een nivellering naar 'beneden', een beweging die we toch niet zo vaak aantreffen bij sociolinguïstisch onderzoek in geïndustrialiseerde westerse gemeenschappen.

5. DE LENGTE (AANTAL SYLLABEN) VAN DE EERSTE VOORNAAM

Al in z'n artikel van 1976 had O.Leyns erop gewezen dat meisjesnamen gemiddeld langer en klankrijker zijn dan jongensnamen. Ook wij hebben aan dat aspect de nodige aandacht besteed.

Allereerst bekijken we in Tabel 6 de globale evolutie van de gemiddelde naamslengte in het 20e-eeuwse Oudenaarde. Met uitzondering van het laatste decennium (de jaren 1980) is die samen te vatten als een niet erg spectaculaire maar toch permanente reductie: van 2,54 syllaben in 1914/15 naar 1,92 in 1974/75.

aantal syllaben eerste voornaam (globaal)										
n syl- laben	1904 /05	1914 /15	1924 /25	1934 /35	1944 /45	1954 /55	1964 /65	1974 /75	1984 /85	TOT. :
1	13	11	20	30	26	33	64	53	24	274
2	171	137	127	127	82	114	122	93	46	1019
3	106	77	71	70	39	28	39	27	28	485
4	27	26	20	9	10	14	9	6	3	124
5	3	2	4	6	3	3	1	-	-	22
6	2	3	-	-	-	-	-	-	-	5
gemid.	2,51	2,54	2,46	2,31	2,26	2,17	1,98	1,92	2,09	2,28

(TABEL 6)

In hfst.2 hebben we gezien dat die reductie zich het sterkst bij jongensnamen gemanifesteerd heeft en vanaf de jaren 1960 geresulteerd

heeft in een zeer nadrukkelijke aanwezigheid van monosyllabische 'Nederlandse' jongensnamen (cf. *Bart, Bert, Bram, Dirk, Frank, Geert, Gert, Hans, Henk, Jan, Jo, Joost, Koen, Piet, Sam, Stijn, Tom* en *Wim*)³. In de jaren 1980 lijkt er een (voorlopig?) einde gekomen te zijn aan die verkortingstendens. Van dan af lijken we in een retro-periode terechtgekomen te zijn met niet alleen langere maar ook talrijkere voornamen (cf. vorig hfst.), die bovendien ook vaak een archaischer karakter hebben (cf. *Andries, Frederik, Jan-Baptist, Matthias, Olivier* e.a. bij de jongens, *Eveline, Angelique, Aurélie, Emilie, Isabelle, Nathalie, Stephanie*, e.a. bij de meisjes).

Tabel 7 confronteert ons overduidelijk met de relevantie van de factor *sexe*: niet alleen voor de globale 20e eeuw maar ook in elk decennium zijn de meisjesnamen gemiddeld merklijk langer dan de jongensnamen. Dat kwantitatieve verschil gaat doorgaans gepaard met een grotere klankrijkheid van meisjesnamen: b.v. *Albertine / -a, Alphonsine, Bernadette, Philomena, Marie-Louise, Stephanie, Elvira, Elisabeth, Isabelle*, enz.

Aantal syllaben eerste voornaam (per sexe)										
	1904 /05	1914 /15	1924 /25	1934 /35	1944 /45	1954 /55	1964 /65	1974 /75	1984 /85	Tot.:
J	2,21	2,10	2,01	1,92	1,81	1,75	1,66	1,65	1,78	1,89
M	2,63	2,98	2,81	2,72	2,66	2,64	2,25	2,26	2,36	2,60

(TABEL 7)

Over deze door de *sexe* bepaalde verschillen kan er uitvoerig gefilosofeerd en gespeculeerd worden, maar vanuit de overweging dat 'nomen' ook altijd een beetje 'omen' is, hebben wij de indruk dat hier gewoon een heel stereotiepe (rollen)visie op beide sexen tot uitdrukking komt: jongens / mannen doen het kort / krachtig / zakelijk, bij meisjes / vrouwen daarentegen is in heel hun zijn een esthetisch surplus geïmpliceerd dat hen toelaat te behagen. Indicatief in dat laatste opzicht zijn twee al even ter sprake gekomen aspecten:

3. In feite werden er vroeger ook al heel wat monosyllabische voornamen gebruikt, maar op papier stond er meestal een meerlettergrepige voornaam. Voorbeelden uit het Oudenaards: [tsc.f] = *Jozef*, [drc:] = *André*, [mi.1] = *Emiel / Kamiel*, [rɔ.m] = *Jerôme*, [ri.s] = *Maurice*, [ta.f] = *Octaaf*, [bert] = *Albert / Robert*. Ook vele meisjesnamen hadden vroeger een verkorte vorm, maar meestal telde die toch nog twee syllaben: de stamsyllabe met hoofdaccent + een doffe *e* die (cf. Hoebeke, 1969) doorgaans een niet al te positieve connotatie impliceerde (een zgn. augmentatiefsuffix): b.v. *Fiend* < *Adolfine*, *Lien* < *Aline*, *Nett* < *Antoinette*, *Plon* < *Appolonia*, *Stien* < *Augustina / -e*.

- (1) Meisjes krijgen langer gelatiniseerde namen / naamvarianten (op -a) dan jongens (op -us).
- (2) Als meisjes / vrouwen met een verkorte naam op (augmentatieve) -ə aangesproken worden, dan heeft die (althans in het Oudenaards en in vele andere Vlaamse dialecten) een enigszins negatieve connotatie, terwijl dat met verkorte jongensnamen helemaal niet het geval hoeft te zijn.

Ten slotte hebben wij ook onderzocht of de lengte van de voornaam ook enigszins met de sociale klasse correleert. Tabel 8 brengt tot uiting dat dat niet het geval is, althans niet op een systematische / permanente wijze. Er komen wel enkele tijdsgebonden facetten aan de oppervlakte: o.a. dat in het begin van deze eeuw de langste voornamen in de hoogste sociale klasse gegeven werden en dat de na-oorlogse tendens om voornamen te verkorten aanvankelijk een hogere klasse-fenomeen was maar in de laatste decennia vooral naar de (lagere) middenklasse afgeleden is.

Lengte voornamen (per soc. klasse)									
langst	1904 /05	1914 /15	1924 /25	1934 /35	1944 /45	1954 /55	1964 /65	1974 /75	1984 /85
langst	kl.5	5	1	2	4	4	5	3	3
kortst	kl.3	2	2	5	2	3	1	1	2

(TABEL 8)

6. SLOTBESCHOUWINGEN

Deze studie staat niet bol van zware (systeem)linguïstiek maar ze toont heel mooi aan hoe bepaalde aspecten van onze taal (in casu voornamen) bij uitstek een sociaal-gevoelige materie zijn. Individuele voornamen zijn de emanatie van een veelradig sociaal netwerk dat vooral op het sociaal-economische + culturele milieu én op de sexe berust. In welke mate beide factoren relevant waren / zijn voor de Oudenaardse voornamen in de twintigste eeuw, is hierboven voldoende aan het licht gekomen.

Een boeiend onderzoeksperspectief, dat ook al door Leys (1976) aangekondigd wordt, heeft betrekking op de vraag of de voornaamgeving, naast een sociale ook een geografische dimensie heeft, m.a.w. of de hierboven voor Oudenaarde ontdekte en beschreven sociale naamgevingspatronen ook in andere delen van Vlaanderen opduiken. Bij dat soort van onderzoek dient o.a. ook voldoende aandacht uit te gaan naar mogelijke tegenstellingen tussen stad en platteland. Hier-

over hopen wij uitsluitsel te kunnen geven over enkele jaren, wanneer wij meer licentiaatsverhandelingen over voornaamgeving in Vlaanderen ter beschikking hebben.

LITERATUUR

- M.H. OEBEKE (1969): Het systeem der augmentatieven bij mannelijke persoonsnamen in een Zuidoostvlaams dialect. In: *Naamkunde* 1, p.208-230.
- O. LEYS (1976): Sociolinguistische aspecten van de persoonsnaamgeving. In: *Naamkunde* 8, p.137-158.